IVAN AGUÉLI

MÄNNISKAN — MYSTIKERN — MÅLAREN

av

AXEL GAUFFIN

119550

DEL I

Sveriges Allmänna Konst-
förenings publikation
XLVIII

Hb

Denna bok är tryckt hos
Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner
Stockholm 1940. Färgplanscherna i offset
av Iduns Kungl. Hovboktryckeri
Stockholm.

169857R

FÖRORD.

REDAN KORT EFTER Ivan Aguélis tragiska död diskuterades inom intresserade kretsar tanken på en monografi över den bortgångne konstnären. Att hans konstnärliga betydenhet gjorde honom berättigad till en dylik hedersbevisning, därom rådde knappast någon tvekan, men tiden var utan tvivel ännu ej mogen för ett arbete av denna art. Händelserna saknade ännu det rätta avståndet för ett rätt bedömande av den märkliga gestalten.

Tack vare Ivan Aguélis mecenat H. K. H. Prins Eugen räddades åt forskningen ett utomordentligt värdefullt material rörande den avlidne konstnären. Detta gäller ej blott de, efter Aguélis bråddöd i Barcelona tillvaratagna målningarna och skisserna utan även en del till M:me Marie Huot pantförskrivna koffertar och lådor, innehållande diverse böcker, papper m. m. Den avlidne ägarens moder och arvtagerska, fru Anna Agelii, önskade ej göra några anspråk gällande på dessa panter men såg med stor glädje, att Prins Eugen ville lösa till sig dem för att på detta sätt åt den svenska konstforskningen bevara oersättliga dokument. Innehållet visade sig vara av mycket växlande värde. Till det märkligaste hörde utan tvivel brevväxlingen mellan Aguéli och M:me Huot, en viktig källa för en monografi över konstnären.

Det skulle emellertid dröja flera år, innan tanken på en monografi över Ivan Aguéli på allvar upptogs av styrelsen för Sveriges Allmänna Konstförening. Överenskommelse träffades med författaren om utarbetandet av en volym ägnad åt minnet av de två konstnärerna Olof Sager-Nelson

FÖRORD.

REDAN KORT EFTER Ivan Aguélis tragiska död diskuterades inom intresserade kretsar tanken på en monografi över den bortgångne konstnären. Att hans konstnärliga betydenhet gjorde honom berättigad till en dylik hedersbevisning, därom rådde knappast någon tvekan, men tiden var utan tvivel ännu ej mogen för ett arbete av denna art. Händelserna saknade ännu det rätta avståndet för ett rätt bedömande av den märkliga gestalten.

Tack vare Ivan Aguélis mecenat H. K. H. Prins Eugen räddades åt forskningen ett utomordentligt värdefullt material rörande den avlidne konstnären. Detta gäller ej blott de, efter Aguélis bråddöd i Barcelona tillvaratagna målningarna och skisserna utan även en del till M:me Marie Huot pantförskrivna koffertar och lådor, innehållande diverse böcker, papper m. m. Den avlidne ägarens moder och arvtagerska, fru Anna Agelii, önskade ej göra några anspråk gällande på dessa panter men såg med stor glädje, att Prins Eugen ville lösa till sig dem för att på detta sätt åt den svenska konstforskningen bevara oersättliga dokument. Innehållet visade sig vara av mycket växlande värde. Till det märkligaste hörde utan tvivel brevväxlingen mellan Aguéli och M:me Huot, en viktig källa för en monografi över konstnären.

Det skulle emellertid dröja flera år, innan tanken på en monografi över Ivan Aguéli på allvar upptogs av styrelsen för Sveriges Allmänna Konstförening. Överenskommelse träffades med författaren om utarbetandet av en volym ägnad åt minnet av de två konstnärerna Olof Sager-Nelson

och Ivan Aguéli. Men det blev under arbetets gång allt klarare, att ett sammanträngande av de två konstnärerna inom ramen av en volym nödvändigtvis skulle bliva till förfång för skildringen av dem båda. Det redan tillgängliga materialet visade sig vid närmare undersökning ännu mera givande än jag från början hade vågat hoppas och det växte under de nya forskningar, som jag nu fick tillfälle att företaga bl. a. under en tids vistelse i Frankrike sommaren 1939. Jag hade härvid lyckan att uppspåra flera av Aguélis vänner från 1890-talet, som med sina personliga minnen kunde återkalla bilden av den underliga miljö, där Aguéli en gång i tiden varit en av de mest fängslande figurerna. Det förunnades mig också att taga del av handlingarna rörande den stora anarkistprocess, »le procès des trente», som så djupt ingrep i Aguélis liv. Dessa handlingar kasta ett helt nytt ljus över den för anarkistiska tänkesätt misstänkte konstnären, och bilden blir ytterligare fördjupad genom Aguélis märkliga brev till sin finländske vän, konstnären Werner von Hausen. Dessa brev, som mottagaren beredvilligt ställt till mitt förfogande, höra utan tvivel till de märkligaste dokument, som över huvud existera av någon svensk konstnärs hand.

Många äro de personer jag har anledning att tacka för värdefulla upplysningar och beredvillig hjälp i mina forskningar.

Den första jag här vill nämna kan jag ej längre nå. Det är konstnärens moder, fru Anna Agelii, som vid ett par tillfällen under sina sista levnadsår hade vänligheten att mottaga mig i sitt hem i Sala. Bland övriga medlemmar av konstnärens släkt, som på olika sätt understött mitt arbete, vill jag i främsta rummet nämna fru Mimmi Jernberg, Falun, och kamrer Knut Nyberg, Stockholm. Minnesgoda barndomsvänner till John har jag mött i fröken Maria Nyberg, Sala, och boktryckare Ehrnfried Nyberg, Stockholm. Fröken H. Julia Wiggh, Upplandsväsby, professor emeritus August Hahr, Uppsala, doktor Einar Fr. Boyesen, Stockholm, och herr Harald May, Visby, ha lämnat värdefulla bidrag till konstnärens släkt- och ungdomshistoria. Konstnärens utveckling och öden belysas av muntliga och skrivna berättelser av hans konstnärskamrater från olika epoker, främst Garibaldi Lindberg, Anshelm Schultzberg, Artur Bianchini, Tage Zickermann, Knut Åkerberg och dennes svåger skriftställaren Per Hallström, Axel Erdmann, Fritz Lindström, Gösta von Hennigs, Emile Ber-

nard, Werner von Hausen, M:me Lita Besnard, professorskan Berta Wilhelmson, Yngve Berg, Ernst Norlind, Kurt Jungstedt, Ture Holm och Maj Bring. I detta sammanhang äro att nämna de märkliga brev till Karl Nordström och Richard Bergh, som välvilligt ställts till mitt förfogande.

Bland Aguélis vänner från åren i Paris och Egypten har jag med tacksamhet för värdefull hjälp att nämna författarinnan M:me Rachilde och M. S. Léautaud, Paris, skriftställaren M. Alexandre Cohen, Toulon, konstkritikern Felix Fénéon, S:t Raphaël, M. Jacques Tasset, Tonnerre, M. A. van Gennep, Bourg-la-Reine, och d:r Enrico Insabato, Rom.

Ett alldeles särskilt tack har jag att rikta till ett antal personer, som på olika sätt ha varit mig behjälpliga i mitt forskningsarbete. Jag vill här nämna kontraktsprost M. Magnéli och förste stadsläkaren d:r Carl Friberg, Sala, Fru Gelly Marcus, Stockholm, M. François Boucher, d:r René Lobstein och orientalisten M. Lucien Bouvet, Paris, förste bibliotekarien Axel Nelson, Uppsala, docenten Carl Johan Lamm, Näsby, professor Torgny Segerstedt, Göteborg och postkontrollör Gotthard Widing, Stockholm.

Det är mig en kär plikt att tacksamt erkänna den utomordentliga hjälpsamhet, som under mina forskningar i Paris mött mig från därvarande svenska beskickning.

Med min kollega och vän, d:r Ragnar Hoppe, själv en intim kännare av Ivan Aguéli och hans konst, som haft vänligheten att genomläsa ett korrektur av mitt arbete, har jag haft värdefullt tillfälle att diskutera de däri berörda problemen.

Slutligen har jag att uttala min stora erkänsla till amanuensen vid Nationalmuseum fil. lic. Gertrud Serner, som varit mig behjälplig med den minnesutställning över Ivan Aguéli, som anordnades i Nationalmuseum i maj 1939, och i samband därmed utförde en beskrivande förteckning över de utställda arbetena.

Med tacksamhet har jag att erkänna det förstående för den sålunda uppkomna situationen, som styrelsen för Sveriges Allmänna Konstförening har visat. Man har medgivit att publikationen kom att ägnas åt Ivan Aguéli ensam och att skildringen, för att tillvarataga det dyrbara materialet, sträcker sig över två volymer.